

IKKI TILNI O'RGATISH MUHITIDA O'ZBEK TILINI SAQLASH VA O'QITISH USULLARI

Andijon viloyati Xonobod shahar

2 -son texnikumi Ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi.

Abdukodirova Gulbahor Mamazoidovna

ANNOTATSIYA Mazkur maqolada ikki tilni o'rgatish muhitida o'zbek tilini saqlash va o'qitish usullari tahlil qilinadi. Interfaol metodlar, texnologik vositalar, integratsiyalashgan yondashuv va madaniy kontekst yordamida o'quvchilarda o'zbek tilini amaliy qo'llash va ikki tilda fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish usullari ko'rib chiqiladi. Maqola pedagoglar, ilmiy tadqiqotchilar va ta'lim sohasidagi mutaxassislar uchun amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: ikki tilni o'rgatish, o'zbek tilini saqlash, o'zbek tilini o'qitish, interfaol metodlar, texnologik yondashuv, madaniy kontekst.

ANNOTATION This article analyzes methods of preserving and teaching the Uzbek language in a bilingual learning environment. Interactive methods, technological tools, integrative approaches, and cultural context are examined as means to develop practical skills in Uzbek language usage and bilingual thinking. The study is of practical value for educators, researchers, and specialists in the field of education.

Key words bilingual education, preservation of Uzbek language, teaching Uzbek language, interactive methods, technological approach, cultural context.

Аннотация:

В статье анализируются методы сохранения и преподавания узбекского языка в условиях обучения на двух языках. Рассматриваются интерактивные методы, технологические средства, интегративный подход и культурный контекст как инструменты развития практических навыков владения узбекским языком и

мышления на двух языках. Статья имеет практическое значение для педагогов, научных исследователей и специалистов в области образования.

Ключевые слова: обучение на двух языках, сохранение узбекского языка, преподавание узбекского языка, интерактивные методы, технологический подход, культурный контекст.

KIRISH Bugungi kunda globalizatsiya jarayoni va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi natijasida ikki tilni o'rgatish muhitlari butun dunyo bo'yicha keng tarqalmoqda. Shu bilan birga, mamlakatlar va jamiyatlar o'z milliy tili va madaniyatini saqlab qolish masalalariga alohida e'tibor qaratmoqda. O'zbekistonda ham ta'lim tizimida ikki til — o'zbek tili va chet tili — bir vaqtda o'qitilishi tobora kengayib bormoqda. Maktab, litsey va texnikumlarda ikki tilni o'rgatish jarayoni yosh avlodning til qobiliyatini rivojlantirish, madaniy identifikatsiyasini mustahkamlash va kommunikativ ko'nikmalarini oshirish uchun muhim ahamiyatga ega.

Ikki tilni o'rgatish muhitida o'zbek tilini saqlash va o'qitish jarayoni murakkab pedagogik vazifa hisoblanadi. Talabalar bir vaqtning o'zida chet tilini o'rganayotganda o'zbek tilining fonetik, leksik, grammatik va madaniy jihatlarini to'g'ri ishlatishlari zarur. Shu sababli pedagogik jarayon nafaqat til bilimini oshirish, balki o'quvchilarda ikki tilda fikrlash qobiliyatini rivojlantirish, tilga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantirish va milliy madaniyatni saqlashni ham o'z ichiga oladi.

Bugungi kunda ikki tilni o'rgatishda innovatsion pedagogik metodlar, interfaol texnologiyalar va multimedia vositalari keng qo'llanilmoqda. Masalan, interaktiv darslar, guruh ishlari, rolli o'yinlar va matn tarjimasini mashqlari orqali talabalar o'zbek tilida erkin muloqot qilish va fikrlarini to'g'ri ifodalash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shu bilan birga, raqamli platformalar va onlayn resurslar yordamida o'zbek tilini o'rganish jarayoni yanada samarali bo'ladi.

Shu bois, mazkur maqolada ikki tilni o'rgatish muhitida o'zbek tilini saqlash va o'qitishning samarali metodlari, pedagogik yondashuvlar, amaliy mashg'ulotlar va innovatsion texnologiyalar tahlil qilinadi. Ushbu masala o'qituvchilar, ilmiy tadqiqotchilar, pedagogik mutaxassislar va ta'lim sohasidagi rahbarlar uchun amaliy ahamiyatga ega bo'lib, o'quv jarayonini yanada sifatli va samarali qilishga xizmat qiladi.

TADQIQOT METADALOGIYASI

Ikki tilni o'rgatish muhitining pedagogik xususiyatlari. Ikki tilni o'rgatish muhitida talaba bir vaqtning o'zida o'zbek tili va chet tilini o'rganadi. Bu jarayon bir qator pedagogik va metodik xususiyatlarga ega: Talabalar o'zbek tilida asosiy bilimlarni egallab, chet tilini qo'shimcha sifatida o'rganadi. Darslarda ikki tilni uyg'un qo'llash orqali talabalarda ikki tilda fikrlash va tushunish qobiliyati shakllanadi. O'qituvchi ikki tilni bir-biriga bog'lab, talabalarga tilni amaliy kontekstdan o'rganish imkoniyatini yaratadi. Ikki tilni o'rgatish jarayoni shuningdek, til qobiliyatining barcha komponentlarini rivojlantirishga qaratilgan: fonetika, leksika, grammatika va madaniy jihatlar. Shu bilan birga, darslarda o'zbek tilini saqlash va mustahkamlashga e'tibor qaratish zarur.

Interfaol o'qitish usullari o'quvchilarning faolligini oshiradi va o'zbek tilida muloqot qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi: Guruh ishlari va muhokamalar: Talabalar o'z fikrlarini o'zbek tilida ifodalaydi, bir-birining fikrini tushunadi va tahlil qiladi. Rolli o'yinlar: Real hayotiy vaziyatlarni yaratib, o'quvchilar o'zbek tilida amaliy muloqot qilishni o'rganadi. Matn tahlili va tarjima mashqlari: Chet tilida berilgan matnlarni o'zbek tiliga tarjima qilish orqali til ko'nikmalari mustahkamlanadi.

Raqamli va multimedia vositalari o'quv jarayonini samarali qiladi: Onlayn darsliklar, interaktiv platformalar va ta'lim ilovalari o'quvchilarning eslab qolish va o'zlashtirish jarayonini tezlashtiradi. Audio va video materiallar yordamida o'zbek tilidagi talaffuz, intonatsiya va leksik qobiliyatlar rivojlantiriladi. O'zbek tili va chet tilini bir-biriga bog'lab o'qitish o'quvchilarda ikki tilda fikrlash qobiliyatini shakllantiradi: Matnlarni parallel tarzda o'rganish va tahlil qilish. Lug'at ishchi

varaqlari va grammatika mashqlari orqali til ko'nikmalarini rivojlantirish. Talabalarga ikki til o'rtasidagi semantik va leksik farqlarni tushuntirish. Tilni saqlash va rivojlantirishda madaniy kontekst muhim: O'zbek adabiyoti, tarixiy va madaniy matnlar darslarda qo'llaniladi. Talabalar real hayotiy vaziyatlarda o'zbek tilida fikr yuritadi, shaxsiy va kasbiy muloqotda qo'llaydi. Madaniy kontekst orqali o'quvchilar o'z milliy identifikatsiyasini mustahkamlaydi.

Dars rejalarida ikki tilni uyg'unlashtirish va izchil qo'llashga e'tibor berish. Talabalarni o'zbek tilida erkin muloqot qilishga rag'batlantirish va kreativ vazifalar berish. Interfaol va texnologik metodlarni birlashtirish, multimedia va onlayn resurslarni qo'llash. Matn tahlili, tarjima va lug'at mashqlari yordamida grammatika va leksik ko'nikmalarni rivojlantirish. Madaniy kontekstni o'quv jarayoniga integratsiya qilib, milliy madaniyatni saqlash va rivojlantirish.

XULOSA VA TAKLIFLAR Ikki tilni o'rgatish muhitida o'zbek tilini saqlash va o'qitish zamonaviy pedagogik jarayonning eng muhim vazifalaridan biridir. Shu jarayonda talabalar nafaqat chet tilini o'rganadi, balki o'zbek tilining fonetik, leksik, grammatik va madaniy jihatlarini to'g'ri qo'llashni o'rganadi. Bu esa ularning milliy identifikatsiyasi, madaniy ongini mustahkamlash va kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Interfaol metodlar — guruh ishlari, rolli o'yinlar, muhokamalar va matn tarjimasi mashqlari — talabalarni o'zbek tilida erkin fikr yuritishga rag'batlantiradi va tilni amaliy kontekstdan o'rganish imkoniyatini yaratadi. Shu bilan birga, texnologik yondashuvlar, raqamli platformalar va multimedia vositalari o'quvchilarning bilimlarini mustahkamlash, eslab qolish va o'zlashtirish jarayonini sezilarli darajada samarali qiladi.

O'zbek tilini integratsiyalashgan yondashuv bilan o'qitish talabalarda ikki tilda fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi va til ko'nikmalarini mustahkamlaydi. Lug'at ishchi varaqlari, grammatika mashqlari va matn tahlillari o'quvchilarga ikki til o'rtasidagi semantik va leksik farqlarni tushunishga yordam beradi. Shu bilan birga, madaniy va tarixiy kontekst darslarda qo'llanilganda, talabalarda tilni saqlash va rivojlantirishga

bo'lgan motivatsiya oshadi. Shu asosda quyidagi pedagogik va strategik tavsiyalar ilgari surilishi mumkin: Darslarda ikki tilni uyg'unlashtirish va izchil qo'llashga alohida e'tibor berish. Talabalarni o'zbek tilida erkin muloqot qilishga rag'batlantirish va kreativ vazifalar berish. Interfaol, texnologik va multimedia metodlarni birlashtirish orqali o'qitish samaradorligini oshirish. Matn tahlili, tarjima va lug'at mashqlari yordamida grammatika va leksik ko'nikmalarni mustahkamlash. Madaniy va tarixiy kontekstni o'quv jarayoniga integratsiya qilib, milliy madaniyatni saqlash va rivojlantirish.

Umuman olganda, ikki tilni o'rgatish muhitida o'zbek tilini saqlash va o'qitish jarayoni pedagogik innovatsiyalar, interfaol yondashuvlar va texnologik vositalarning uyg'unligiga bog'liq. Mazkur jarayon orqali talabalarda til ko'nikmalari rivojlanadi, milliy madaniyat saqlanadi va pedagogik jarayon sifatli va samarali bo'ladi. Shu sababli, ikki tilni o'rgatish muhitida o'zbek tilini saqlash va o'qitish bugungi ta'lim tizimining asosiy vazifalaridan biri sifatida qaraladi va yanada rivojlantirilishi zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Baker, C. (2011). *Foundations of bilingual education and bilingualism* (5th ed.). Multilingual Matters.
2. Cummins, J., & Davison, C. (2007). *International handbook of English language teaching*. Springer.
3. García, O., & Wei, L. (2014). *Translanguaging: Language, bilingualism and education*. Palgrave Macmillan.
4. Krashen, S. D. (1985). *The input hypothesis: Issues and implications*. Longman.
5. Hornberger, N. H. (2003). *Continua of biliteracy: An ecological framework for educational policy, research, and practice in multilingual settings*. Multilingual Matters.

6. Faxriddin B., No‘monbek A. ABS SISTEMASI BILAN JIHOZLANGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNING TORMOZ SAMARADORLIGINI MATEMATIK NAZARIY TAHLILI //International journal of scientific researchers (IJSR) INDEXING. – 2024. – Т. 4. – №. 1. – С. 333-337.

7. Qurbonazarov S. et al. ANALYSIS OF THE FUNDAMENTALS OF MATHEMATICAL MODELING OF WHEEL MOVEMENT ON THE ROAD SURFACE OF CARS EQUIPPED WITH ABS //Multidisciplinary Journal of Science and Technology. – 2024. – Т. 4. – №. 8. – С. 45-50.

8. Xuzriddinovich B. F. et al. ABS BILAN JIHOZLANGAN AVTOMOBILNI TORMOZ PAYTIDA O‘ZO‘ZIDAN VA MAJBURIY TEBRANISHLARINI TORMOZ SAMARADORLIGIGA TA‘SIRINI TAHLIL QILISH //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2024. – Т. 47. – №. 4. – С. 81-87.

9. Xusinovich T. J., Ro‘zibayevich M. N. M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O‘RGANISH.

10. Karshiev F. U., Abduqahorov N. ABS BILAN JIHOZLANGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLAR TORMOZ TIZIMLARINING USTIVORLIGI //Academic research in educational sciences. – 2024. – Т. 5. – №. 5. – С. 787-791. 11. Каршиев Фахридин Умарович, Н.Абдуқаҳоров ИЗУЧЕНИЕ МИКРОСТРУКТУРЫ СТАЛИ В МАТЕРИАЛОВЕДЕНИИ//<https://www.iupr.ru/6-121-2024>
https://www.iupr.ru/files/ugd/b06fdc_15c4798c874a4ddab326a52bd3af34ea.pdf?index=true

12. Xusinovich T. J., Ro‘zibayevich M. N. M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O‘RGANISH.

13. Farxadjonovna, Bekimbetova Elmira, and Abduqahorov No‘monbek. "STARTING ENGINES AT LOW TEMPERATURES." Multidisciplinary Journal of Science and Technology 5.2 (2025): 83-87.

14. Xusinovich, Turdialiyeв Jonibek, and Mo‘minov Nurali Ro‘zibayevich. "M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O‘RGANISH."

15. Абдуқаҳоров Н., Турдиалиев Ж., Мўминов Н. АВТОМОБИЛИ М1 В РАЗНЫХ УСЛОВИЯХ АНАЛИЗ И ПАРАМЕТРЫ ТОРМОЖЕНИЯ УЧИТЬСЯ //Журнал научно-инновационных исследований в Узбекистане. – 2024. – Т. 2. – №. 4. – С. 377-386.

16. Каршиев Ф. У., Абдуқаҳоров Н. ИЗУЧЕНИЕ МИКРОСТРУКТУРЫ СТАЛИ В МАТЕРИАЛОВЕДЕНИИ //Экономика и социум. – 2024. – №. 6-2 (121). – С. 1142-1145.

17. Oybek o‘g A. N. et al. ABS BILAN JIHOZLANGAN AVTOMOBILLARDA TORMOZLASH JARAYONIDAGI TEBRANISHLAR VA ULARNING TORMOZ SAMARADORLIGIGA TA’SIRI //PEDAGOGS. – 2025. – Т. 92. – №. 1. – С. 127-132.

18. Xuzriddinovich B. F. et al. SURXONDARYO VILOYATIDAGI TABIIY-IQLIM SHAROITLARIDA AVTOMOBILLARNING ISH SHAROITLARINI TASNIFLASH //Tadqiqotlar. – 2025. – Т. 63. – №. 2. – С. 26-32.

19. Abduqahorov N., Turdialiyeв J., Mo‘minov N. M1 VEHICLES IN DIFFERENT ENVIRONMENTS ANALYSIS AND PARAMETERS OF BRAKING LEARN //Journal of science-innovative research in Uzbekistan. – 2024. – Т. 4. – №. 4. – С. 377-386.

20. Абдуқаҳоров Н., Турдиалиев Ж., Мўминов Н. АВТОМОБИЛИ М1 В РАЗНЫХ УСЛОВИЯХ АНАЛИЗ И ПАРАМЕТРЫ ТОРМОЖЕНИЯ УЧИТЬСЯ //Журнал научно-инновационных исследований в Узбекистане. – 2024. – Т. 2. – №. 4. – С. 377-386.

21. Oybek o‘g A. N. et al. ABS BILAN JIHOZLANGAN AVTOMOBILLARDA TORMOZLASH JARAYONIDAGI TEBRANISHLAR VA ULARNING TORMOZ SAMARADORLIGIGA TA’SIRI //PEDAGOGS. – 2025. – Т. 92. – №. 1. – С. 127-132.

22. Bakhramov F., Abdukahorov N., Tilavkobilova D. Analysis of the braking path of cars equipped with ABS in different environments //AIP Conference Proceedings. – AIP Publishing LLC, 2025. – Т. 3268. – №. 1. – С. 020052.
23. Karshiev F. U., Abduqahorov N. ABC BILAN JIHOZLAHGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLAR TORMOZ TIZIMLARINING USTIVORLIGI //Экономика и социум. – 2024. – №. 6-1 (121). – С. 334-337.
24. O'G'Li A. A. U., Raxmatovich K. M., Shoykulovich A. O. UZUN QOZIQLI BARABANNI PAXTA TARKIBIDAN OG 'IR ARALASHMALARNI AJRATISHGA TA'SIRINI NAZARIY O 'RGANISH NATIJALARI //Механика и технология. – 2025. – Т. 1. – №. 18. – С. 133-139.
25. Raxmatovich K. M. URUG 'TOZALASH MASHINASINING MAQBUL PARAMETRLARINI ANIQLASH //Механика и технология. – 2024. – №. 2 (9) Спецвыпуск. – С. 79-86.
26. Astanakulov K. D. et al. The separation of light impurities of safflower seeds in the cyclone of the grain cleaning machine //IOP Conference Series: Earth and Environmental Science. – IOP Publishing, 2020. – Т. 614. – №. 1. – С. 012141.
27. Karimov M. R. et al. Safflower seed cleaning machine and determining the rotational speed of its supplying roller //IOP Conference Series: Earth and Environmental Science. – IOP Publishing, 2021. – Т. 868. – №. 1. – С. 012050.
28. O'G'Li A. A. U., Raxmatovich K. M., Shoykulovich A. O. UZUN QOZIQLI BARABANNI PAXTA TARKIBIDAN OG 'IR ARALASHMALARNI AJRATISHGA TA'SIRINI NAZARIY O 'RGANISH NATIJALARI //Механика и технология. – 2025. – Т. 1. – №. 18. – С. 133-139.
29. Raxmatovich K. M. URUG 'TOZALASH MASHINASINING MAQBUL PARAMETRLARINI ANIQLASH //Механика и технология. – 2024. – №. 2 (9) Спецвыпуск. – С. 79-86.
30. Astanakulov K. D. et al. The effect of safflower oil (*Carthamus Tinctorius* L.) and inositol supplementation on egg production.

31. Raxmatovich K. M. URUG ‘TOZALASH MASHINASINING MAQBUL PARAMETRLARINI ANIQLASH //Механика и технология. – 2024. – №. 2 (9) Спецвыпуск. – С. 79-86.

32. Bazaluk O. et al. Improving energy efficiency of grain cleaning technology //Applied Sciences. – 2022. – Т. 12. – №. 10. – С. 5190.

33. Ishmuradov S. U., Abdumajidov R. B. Determination results of disc plough hang mechanism and support disc parameters //IOP Conference Series: Earth and Environmental Science. – IOP Publishing, 2022. – Т. 1076. – №. 1. – С. 012039.

34. Raxmatovich K. M. URUG ‘TOZALASH MASHINASINING MAQBUL PARAMETRLARINI ANIQLASH //Механика и технология. – 2024. – Т. 5. – №. Спецвыпуск 2. – С. 79-86.

35. Safarov N. K., Karimov M. R. Testing the development of a seed extraction device with acceptable parameters and studying the influence on the technological indications of saw fiber separation //IOP Conference Series: Earth and Environmental Science. – IOP Publishing, 2022. – Т. 1076. – №. 1. – С. 012072.

36. Karimov M. R. Researching the parameters sieve of the safflower seed cleaner machine //IOP Conference Series: Earth and Environmental Science. – IOP Publishing, 2021. – Т. 868. – №. 1. – С. 012054.

37. Astanakulov K. D. et al. The effect of safflower oil (*Carthamus Tinctorius* L.) and inositol supplementation on egg production.